

Místní škola obecná

Místní obecná škola přinášela gramotnost zdejším dětem po dobu 166 let - od roku 1810 do r. 1976. Pro lepší zařazení jejího místa z hlediska vývoje poměrů na českém venkově si připomeňme pár poznámek o vývoji školství vůbec.

Školství v Čechách má dlouhou tradici. Prameny uvádějí, že za vlády Karla IV. mělo v Čechách každé městečko ba i každá větší farní osada triviální školu, v níž se vyučovalo vedle náboženství i psaní, čtení, počítání a zpěv. Far bylo v té době kolem dvou tisíc, Kolik jich ale vedlo výuku, nevíme. V nejlepším případě sotva polovina.

Dobře vedené školy jsou v našem okolí doloženy v 15. století v Blatné, Rožmitále a v Březnici. Nejstarší zpráva o škole v Kasejovicích je z roku 1556. Ve stejné době - před třicetiletou válkou - byly triviální školy rovněž v Bělčicích, Sedlici, Tochovicích a Zaboří. První tištěné učebnice pocházejí z doby po vynálezu knihtisku, z druhé poloviny 15 století a počátku 16. století.

Tento vývoj byl hrubě narušen třicetiletou válkou a jejími následky. O nápravu a překonání narušené výchovy a výuky mládeže vytrvale, leč neúspěšně, usiloval J.A. Komenský /1592 - 1670/. Proslul svým pojetím školy v evropském měřítku jako učitel národů.

Postupná konsolidace školství v mocnářství Rakouském začíná teprve za vlády Marie Terezie. Císařovna dne 5.12. 1774 schválila a úředně vyhlásila všeobecný školní řád pro normální, hlavní a triviální školy ve všech rakouských dědičných zemích.

Triviální školy byly zřizovány na venkově. V krajských městech byly zřízeny školy hlavní, které měly rozšířený počet předmětů o latinu, dějepis, zeměpis, geometrii, kreslení a základy hospodářství a průmyslu. V hlavních městech provincií byly zřízeny školy normální (Normalschule). Byly to přípravky pro studium na vyšších školách, ale její absolventi mohli být i učiteli na školách triviálních.

Teprve za vlády Josefa II. byla v našich zemích zdůrazňována povinnost dětí navštěvovat školu od šesti do dvanácti let. V letním období se poskytovaly dětem od 9 do 12 let úlevy. Dozor nad triviální školou měl místní farář. V okrese vikář nebo děkan. V roce 1790 bylo v našich zemích 32 hlavních škol, 50 městských a 2461 venkovských. Školou povinných dětí evidováno přes 300 000, skutečně školu navštěvovalo jen zhruba dvě třetiny tohoto počtu.

Nový školní kodex byl vyhlášen roku 1805. Zavazoval vrchnost k tomu, aby dbala na školní docházku ve svých panstvích. To mělo jednu velkou překážku. Farní školy nemohly pojmout všechny školou povinné děti z okolí. Chyběly školní budovy. Začala jejich postupná výstavba ve všech větších vsích. Zatím probíhala výuka porůznu nejčastěji v selských staveních.

Někdejší majitel oseleckého panství svobodný pán Filip Antonín Bibra uvažoval o zřízení školy ve Starém Smolívci od roku 1808. Skutečně se zde s vyučováním začalo teprve v roce 1810. K tomuto účelu propůjčila vrchnost na dobu, než bude vystavěna místní školní budova, roubené panské stavení „U Kozáků“ ve čtvrti dosud zvané Na Drahách. Domek

sloužil jako třída a údajně zde byl i byt pro učitele. Uvedené provizorium trvalo 17 roků. Dokud byl baron živ, hradil sám veškeré školní náklady. Později byly i obce zavázány podílet se nákladech škol finančně.

První školní budova č.p. 16 byla vystavěna a uvedena do provozu roku 1827. Měla dvě třídy. Byla přízemní kamenná se zdmi přes metr silnými. Oddělený byt pro učitele a na střeše měla věžičku se zvoncem, kterým učitel pravidelně vyzváněl klekání.

Prvním učitelem ve Starém Smolivci byl Martin Krejčí. Pokud jde o jeho plat je zaznamenán jeho příjem roku 1835 a činil 50 zlatých a 36 krejcarů. K tomu měl malou zahrádku a něco obilí od občanů. O zahrádku přišel roku 1841 a rovněž o naturální dávky, ale byla mu přičtena náhrada 4 zlaté ročně.

Po Krejčím se zachovaly různé záznamy a listiny. Nejstarší je z roku 1824. Jsou psány německy a dovídáme se z nich, že přijímal do školy některé děti už od pěti let. Jiné zaregistroval na školu jako stále žáky až v osmi letech. Děti byly přijímány na školu kdykoliv v roce - podle data narození a také přesun některých žáků do vyššího ročníku uskutečňoval kdykoliv v roce.

Přehled o výsledcích zkoušek z roku 1824 uvádí jako učební předměty v prvním oddělení školním: náboženství, písmoznalectví a slabikování a čtení, počítání z hlavy, počítání s použitím tabulky a krasopsaní. Ve druhém oddělení jsou uvedeny předměty: výklad evangelia a katechismu, čtení dle druhého dílu čítanky (tiskací písmo české) a psací české, krasopsaní (kurent), pravopis, psaní diktando, sloh, počítání. V obou odděleních byla rovněž klasifikována výslovnost, schopnosti žáka, píle žáka a mravy.

Krejčí používal jen dva stupně známek - g (gut) a m (mindr). Všechny jeho záznamy jsou vedeny německy, jen některé poznámky jsou uvedeny česky. Mašek pokud byl pomocníkem Krejčího, psal úřední záznamy také německy. Jako samostatný učitel (po r. 1849) psal už jenom česky. To ovšem může vyplývat i ze změny poměrů po roce 1848.

Třetím učitelem v pořadí byl v letech 1864 - 1871 Antonín Cvrk. Za jeho působení u nás byl přijat nový školní zákon o školách obecných. Stanovil osmiletou školní docházku od 6 do 14 let, čímž se zvýšil celkový počet dětí školou povinných o celé dva ročníky. Školní osnovy byly doplněny o mateřský jazyk, přírodopis, přírodopyt, zeměpis, dějepis, geometrii, kreslení, zpěv, tělocvik a ženské ruční práce. Pro učitele byly zavedeny čtyřleté školní ústavy.

V letech 1871 - 1875 působil na škole jako učitel František Hofman. Po něm v letech 1875 - 1879 Jan Panuška. Ve školním roce 1879 - 1880 následoval Václav Schwejda. Dne 28. srpna 1880 nastoupil jako správce a učitel zdejší školy Antonín Kalbáč, který zde konečně setrval delší dobu (19 let). Roku 1885 se stal řídícím učitelem, když škola byla uznána jako dvoutřídní. Do té doby se jednalo jen o rozdělenou jednotřídku - překračovala padesát dětí ve třídě. Za Kalbáče přišli postupně jako třídní učitelé do druhé třídy: František Kodl (1885-1888), František Kubát (1888-1892), Josef Cvach 1892-1896) a Josef Sladký (1892-1896).

Po Kalbáčovi nastoupil jako zdejší řídící učitel František Bláha. Ve jmenované funkci setrval 11 roků do konce roku 1911. Za jeho působnosti přikročila obec ke stavbě nové školní budovy (nynější č.p. 80). Stavební práce byly zahájeny 30. května 1904 a stavba byla dokončena v září 1905. Nová školní budova poskytla větší prostor, třídy byly světlé a

Zapomenutými místy do historie Smolivecka

především suché. Poskytovala dobré zázemí i učitelům a vhodné místnosti pro výuku ženských ručních prací, případně i pro volný čas dětí. Celkové stavební náklady na její stavbu dosáhly 28 000 korun. Polovinu této částku uhradil velkostatek Inářský, formou bezplatného dodání potřebných cihel. Zbytek uhradila obec. Projekt Ing. Chrousta z Písku realizovali zedničtí mistři Jan Hlína z Radošic a Karel Šimůnek ze Lnář.

29. září 1905 se do ní se svými učiteli přestěhovalo 98 školáků. Slavnostní otevření za účasti pozvaných hostů proběhlo až 22. října a bylo spojeno s církevním vysvěcením. Řídící František Bláha ukončil slavnost slovy: „A nyní si vážení občané, školu prohlédněte“. Než na tento pokyn přítomní zareagovali, vystartoval jeden nevelký klučina, v té době šestiletý prvek, a nikým nenásledován proběhl otevřenými dveřmi jako první. Jeho pohotovost a rychlý start vzbudili všeobecnou pozornost a veselí. Každý chtěl vědět, či je to kluk. Kdo že je to ten občan, který první reagoval na výzvu řečníka. Tak otec Karla Kabátníka, autora tohoto textu, získal všemi často používanou přezdívku „občan“.

Počet žáků až do roku 1925 pulzoval mezi 90 až 100. Pak postupně klesal jednak vlivem přechodu části žáků na měšťanskou školu do Hvožd'an i vlivem nižší porodnosti. Poprvé klesl počet místních žáků pod padesát ve školním roce 1938-1939. Po druhé světové válce kolísal počet žáků mezi dvaceti v roce 1945 až třiceti čtyřmi v roce 1962. Vyučování ve zdejší škole definitivně skončilo 1.9. 1976 po sedmdesáti jedna letech. Dva předcházející roky bylo ve třídě jen patnáct dětí.

V pěti vsích tvořících obec Mladý Smolivec byl počet dětí dostatečný pouze pro zachování jedné základní školy. Okresní úřad prosadil uzavření školy starosmolivecké a zachování školy v Dožicích. Ne všichni rodiče souhlasili. Někteří převedli své děti do Hvožd'an, kam bylo blíže a byl tam i početnější učitelský sbor. Nakonec tam skončily všechny starosmolivecké děti. To ve svém důsledku přivodilo i zrušení školy v Dožicích. Děti ze všech pěti vsí by i dnes mohly mít jednu svoji školu. Ale z nejrůznějších důvodů a zájmů už tuto možnost jejich rodiče neuplatňují a posílají své děti do Kasejovic, Hvožd'an, či jiných škol. Vzpomínka na problém se stovkou školáků ve Starém Smolivci zní dnes neskutečně, jako dávná báje, však je také z minulého století.

Školu u nás v obci již tedy nemáme, posledním vzdělávacím zařízením tak zůstává mateřská školka. A i ta se pohybuje na hranici udržitelnosti. Na obec s více než sedmi sty obyvateli poněkud smutný obraz dnešní situace venkova. V duchu sloganu „Vesnice bez školy, pro nás už jen bez školky, je jako jitrnice bez česneku“, je udržení, resp. rozvoj školky jednou z definovaných priorit obce. Správnost tohoto přístupu potvrzují následující slova: „Dětská duše má žít v symbióze nejen se školou, ale i s vesnicí. Učitel potkává děti ve škole, ale i po vyučování. Děti jsou zakomponovány do dění v obci, snáze se zapojují do jejího života – pomáhají ji vytvářet, nebudou ji ničit, když vidí, jak se opravuje a buduje. Je to jejich obec a oni ji tak vnímají. To je důvod, proč jsme schopni na venkově něco vybudovat při nižších nákladech, než to dokáží ve městě. Je to díky té silné myšlence, díky tomu, že obec vnímáme od malička jako svůj domov.

Děkujeme občanu Karlu Kabátníkovi za laskavé svolení pro použití jeho textů a materiálů.